

EDINOST

Posamezna številka za Trst in okolico 10 vrn., zunaj 12 vrn.
Oglasi trgovcev in obrtnikov 20 vrn.; oglasnice, zabavila, poljanice, vabila, oglasi domaćih zavodov v m. po 50 vrn.; oglasni v listih 10 vrn. do 5 vrn. 20 K, vsaka nadaljna vrsta 3 K. Malih oglasov po 8 vrn., beseda, najmanj po 50 vrn. Oglasi sprejema uredniški oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in uredniški oddelek se nahajata v ulici sv. Franciška A. 20. — Poštehtan. račun 841.623

Nova jugoslovanska vlada sestavljena.

BELOGRAD, 20. dec. Kriza je rešena. Stojan Protić je sestavil v sporazumu z vsemi strankami sledeči koalicijski kabinet:

Predsednik: Stojan Protić;
podpredsednik: dr. Anton Korošec;
zunanje stvari: dr. Anton Trumbić;
vojno: general Mihailo Rašić;
notranje zadeve: Svetozar Pribičević;
pouk: Ljuba Davidović;
finance: dr. Momčilo Ninčić;
pravosodje: dr. Marko Trifković;
bogočastje: dr. Tuzomir Alaupović;
trgovina in obrt: imenovan bo član liberalne stranke. Imenovanje se izvrši jutri.
poljedelstvo: dr. Živko Petričić;
prehrana in obnovitev: Miloš Jovanović;
železnice: ing. Marko Vulović;
javna dela: Miloš Kapetanović;
gozdarstvo in rudarstvo: dr. Spaho;
socialna politika: Vitoimir Korač;
pošta in brzojav: dr. Edo Lukinič;
predela za konstituantno: dr. Albert Kramer.

Regent-prestolonaslednik bo nove ministre jutri zapri-segel.

Pripomba uredništva: Razlika med prvo in sedanjo ministrsko listo ni velika. Predsedništvo je prevzel namesto Nikole Pašića Stojan Protić, zato pa je zavzel prejšnje Protićevo mesto, finančno ministristvo, dr. Momčilo Ninčić. Za bogočastje je bil v prvi listi določen dr. Jozo Sunarič, bosanski Hrvat, v sedanji listi pa zavzema to mesto tudi bosanski Hrvat, znani pisatelj dr. Tuzomir Alaupović. Imenovanje ministra za trgovino in obrt, za katerega je bil prvotno določen Srb dr. Voja Veljković, opozicijalec, nam je doslej še neznano. Ministrstvo za poljedelstvo, gozdarstvo in rudarstvo, katero je bilo prvotno poverjeno Hrvat-Staričeviću dr. Živku Petričiću, se je sedaj razdelilo v ministrstvo za poljedelstvo, ki je ostalo dr. Petričiću, in v ministrstvo za gozdarstvo in rudarstvo, katero je poverjeno bosanskemu mohamedancu dr. Spahu. Vse drugo je ostalo neizpremenjeno.

Delegati Jugoslavije na mirovnem kongresu.

BELOGRAD, 20. dec. Kot delegati Jugoslavije na mirovnem kongresu so imenovani: predsednik: Nikola Pašić (Srb); člana pa: dr. Ante Trumbić (Hrvat) in dr. Ivan Zolger (Slovenec).

Regent potuje v Pariz po praznikih.

BELOGRAD, 20. dec. Regent Aleksander je preložil svoje potovanje v Pariz za po katoliških božičnih praznikih.

Hrvatski ban minister.

BELOGRAD, 20. dec. Hrvatski ban Mihalović dobi nalog in čin ministra.

Jugoslovanska legija v Dubrovniku.

DUBROVNIK, 20. dec. Jugoslovanska legija, ki je sestavljena iz ameriških vojakov, ki so se bojevali na francoskem bojišču, je prispela danes s Krka na parobrod »Lovrinac« semkal.

Bolgari za združitev z Jugoslavijo.

ZAGREB, 20. dec. Češki kurir Jaroslav Urban je prinesel iz Sofije poročilo o priključitvi Bolgarije Jugoslaviji, katero je objavil v listu »Hrvatska Rijeka«. V poročilu omenja, da je zadnje čase zopet oživel politični forum sofijski. Dr. Krstev je napisal članek o tvorbi republike in federativni priključitvi k Jugoslaviji. Ton njegov je kategorično jasen. Dr. Krstev poudarja: jasno moramo priznati tako svojo šramoto, kakor svojo krivdo, da bi smeli javno govoriti o svojih zaslugah, o svojih težkih borbi s kronarim zločincem in o pogreških entente. Da, naša šramota je, da je bolgarski narod, mesto da bi obrnil oči proti onim, ki so ga poslali v klavnico, brez protesta, kot četa ovac šel v boj proti tem, katerim bi se moral zahvaliti, ki so bili pripravljeni ugoditi njegovim uravnovešanim zahtevam, a od katerih danes zahteva milost in pravico. Dr. Krstev pravi dalje, da so Bolgari videli vojno proti volji naroda, ki je bil neorganiziran in polom persekucij prisiljen, da se ni mogel preje upreti. Zaključuje z apelom na narod, naj izvede pritisk na vladu, da hitro izpolni te zahteve: 1. Takojšnjo zopetno vpostavlitev odnosov s slovanskimi državami bivše Avstro-Ogrske. — 2. Pridružitve naj se takoj ententi. — 3. Naprosi naj se češka vlada, da posreduje za sporazum med Bolgari in srbskim, hrvatskim in slovenskim narodom na temelju enakopravnosti. — 4. Organizacija parlamentarne entente, ki naj preide vse politične in vojaške zločine in kradeže vojaških in civilnih oblasti v zasedenih ozemljih Makedonije, Srbije in Tracije in krivci naj se kaznujejo. — 5. Amnestija za vse, ki so bili med vojno obsojeni.

Angleži v Sibeniku.

ZAGREB, 20. dec. Iz Sibenika poročajo preko Splita: Včeraj dopoldne je dospela v luko angleška torpedovka št. 72. Odposlanstvo Narodnega Veća ji je šlo naproti in pozdravilo poveljnika. Izročilo mu je spomenico. Poveljnik je prišlo pozornost poslušal in obljubil, da jih spoštuje svojemu admiralu na Reki. Obenem je izjavil, da ostane v Sibeniku 2 dni, da natančno spozna razmere v Sibeniku in okolici. Zvečer se je udeležil poveljnik z angleškimi častniki domače zabave v prostorih Sibenškega Sokola. Ta pozornost Angležev je zbudila med hrvatskim prebivalstvom veliko navdušenje. Angleškim častnikom so priredili v sokolski dvorani prirčne ovacije. Ob njihovem odhodu so igrali angleško himno.

Bodočnost Trsta.

DUNAJ, 20. dec. »Wien. Allg. Zeitung« prinaša razgovor z bivšim italijanskim poslancem Pittoniem, ki je došel semkal iz Trsta z neko komisijo zaradi prevoza italijanskih beguncev in vojaških ujetnikov v njihovo do-

movino. Pittoni je z ozirom na okupacijo Trsta po Italijanih izjavil, da bo Trst nehal biti trgovsko mesto, ker nima zaledja. Bodočnost Trsta je odvisna od ustvaritve velike industrije in ladjedelstva. Sedaj je med Trstom in italijanskimi pristanišči živahen promet. Načrt, da bi se Trst internacionaliziral, smatra Pittoni za utopijo.

Italijanski kralj v Parizu.

PARIZ, 20. dec. Danes dopoldne je italijanski kralj posetil italijanske bolnišnice in nato odšel v hotel Maurice pozdravljati bivšega črnogorskega kralja Nikito, katerega je že včeraj posetil italijanski prestolonaslednik.

PARIZ, 20. dec. Danes zvečer ob 6 je Wilson vrnil italijanskemu kralju poset. — Davi je sprejel Wilson Orlando in Sonnina. Pogovor je trajal nad poldrugo uro.

PARIZ, 21. italijanski kralj in prestolonaslednik sta se ob 11/30 ponoči odpeljala v Verdun. Na postaji se je poslovil od njiju predsednik francoske republike Poincaré.

Wilson v Londonu.

LONDON, 21. dec. Reuter poroča, da prideta Wilson in soproga 26. t. m. v London, kjer bosta gosta angleškega kralja v Buckinghamovi palači.

Jofire član francoske akademije.

PARIZ, 20. dec. Včeraj se je izvršilo slovesno imenovanje bivšega francoskega generalisima Joffrea za člana francoske akademije.

Volitev v Nemčiji.

BEROLIN, 19. dec. Wolfov urad poroča: V današnji seji nemške državne konference delavskih in vojaških svetov na Nemškem se je z veliko večino ob prijtevanju večine in ugovarjanju manjšine sprejel predlog člana Cohena (Reuss), da naj se volitve v narodno skupščino vrše 19. januarja 1919.

Bogata žetev v Ameriki.

AMSTERDAM, 19. dec. Nizozemski novinarski urad »Radio« poroča z dne 16. t. m. iz Washingtona, da bo po cenitvi poljedelskega sveta žetev zimske pšenice najbogatejša, kar jih dožela pozna. Pričakujejo pridelek 765 milijonov pušljjev.

Srbska ustava.

Piše dr. Ivan Zolger.

II.

Posebno važnost polaga zakon na sestavo volilnih komisij, v katerih poslujejo kot predsedniki in člani sodniki in zastopniki kandidatnih list. V vsakem glavnem okrožnem mestu posluje glavna volilna komisija, ki zbira vse glasove, proglašajo izid volitve in oddaja poslanske izkaznice. V tej komisiji predseduje član državnega sveta ali kasacijskega sodišča, izvoljen potem kocke; člani so pa: župan mesta, član apelacijskega ali predsednik prvostopenjskega sodišča in po dva zastopnika vsake kandidatne liste.

Za pasivno volilno pravico je treba starosti 30 let ter plačevanja letnega neposrednega davka v znesku najmanj 30 dinarjev. Policijski uradniki nimajo pasivne volilne pravice.

Volilna perijoda znaša štiri leta; splošne volitve se imajo vršiti 8. septembra, od katerega dne teče štiriletni rok tudi v slučaju volitev vsled prejšnjega razpusta. Dopolnilne (naknadne) volitve se morajo izvršiti najkasneje za mesec dni, ko se je dotični sedež izpraznil.

Redno se seživa skupščina na 1. oktobra vsakega leta in se redna sežija (saziv) ne more zaključiti prej, ko je rešen državni proračun.

Poslanci ne oddajo ob vstopu v zbornico samo zaoblubo, ampak zaprisežajo po besedilu, ki je določeno v ustavi (čl. 105).

Izvršeni proračuna ne more o nobenem zakonskem načrtu skupščina razpravljati prej, ko ga je proučila državni svet in oddal o njem skušeni svoje mnenje, katero zastopa državni svet po svojih odposlancih tudi pred skupščino.

Naredbe za izvrševanje zakonov kakor tudi naredbe, ki imajo svoj izvor v nadzorni in izvršilni oblasti kraljevi, izdaja sicer izvrševalna oblast (ministrstvo), ali v vsaki naredbi mora biti imenovan zakon, na katerega se naredba opira.

Na vsako interpelacijo mora ministrstvo dati odgovor, in sicer prej, ko se sežija zaključ.

O državnopravnem položaju ministrov se razpravlja v VI. poglavju (čl. 131—139). Tukaj bi bilo povdarjati določbo, da nobena pismena ali ustna odredba kraljeva ne more v nobenem slučaju odvezati ministra ali katerega državnega služabnika od zakonite odgovornosti.

Ne samo skupščina, nego tudi kralj ima pravico obtožiti ministrstvo pred »državnim sodiščem«, ki sestoji iz članov državnega sveta in kasacijskega sodišča.

VII. poglavje (čl. 140—145) je posvečeno »državnemu svet«, to je oni instituciji, ki kakor v Franciji tvori nekako protitež zoper nevarnost neomejenega parlamentarnega sistema. Dasi brez neposredne eksekutive, ki je združena v parlamentarnem ministristvu, je državni svet vendar po svoji stalnosti, stvarni avtoriteti in politični neodvisnosti, ki jo ima, čuval najvišjih državnih interesov.

Sestava državnega sveta, ki sestoji iz 16 članov, je skupno delo eksekutive in parlamenta. Kralj predlaga 16 kandidatov, iz katerih izvoli skupščina 8 članov, in skupščina predlaga 16 kandidatov, iz katerih izbere kralj 8 članov. Člani so imenovani za celo življenje, ne morejo biti brez njihove volje odstranjeni, upokojeni ali poklicani na druga mesta. In tudi če je kak državni svetnik bil imenovan ministrom, se njegovo mesto ne more zasediti, ampak svetnik se vrne, ko je ministrsko službo ostavil, zopet v državni svet. Za imenovanje je potrebna starost 35 let, dovršitev univerze ali druge enakovredne visoke šole in najmanj desetletna državna služba.

Združuje pa državni svet sodne, administrativne in pa tudi važne politične kompetence.

Državni svet posluje kot najvišje sodišče v javnopravnih zadevah in ima v tem ožiru ne samo skoraj vse kompetence upravnega in državnega sodišča v bivši Avstriji, ampak je tudi disciplinarno sodišče za državno uradništvo. Državni svet razsoja tudi v tožbah, ki jih v imenu države vložijo »državna kontrola« proti ministrskim odredbam v slučaju, da bi se kršili kak materialni državni interes v korist posameznika.

Kot administrativna instanca posluje državni svet pri sestavljanju kandidatne liste za izpraznjena mesta pri glavni državni kontroli, in pri kasacijskem sodišču, odobrava »izuzetno stupanje« v srbsko državljanstvo, presoja, ali so poravnave med državo in posamezniki državnim interesom koristne, odloča o potrebi razlastitve v prid državnim interesom itd.

V političnem ožiru izdeluje državni svet na poziv vlade zakonske predloge in načrte administrativnih naredeb, proučava, kakor se je že reklo, vse zakonske načrte, ki jih je predložila vlada ali ki prihajajo iz inicijative skupščine, sodeluje pri volitvah, dalje so člani državnega sveta tudi člani sodišča za obtožene ministre.

V VIII. poglavju (čl. 146—159), ki se nanaša na sodno oblast, je povdarjati določbo, da se nikdar in naj si bo pod katerimkoli imenom, ne smejo ustanovljati izvanredna ali preka sodišča ali kaké komisije s sodno kompetenco. Redna sodišča so pa: prvostopna (tudi porotna), dalje apelacijska sodišča in kasacijsko sodišče, ki je eno za celo kraljevino. Le-to razsoja tudi o kompetenčnih sokobih med upravno in sodno oblastjo. Predsednik kasacijskega sodišča ima čin državnega svetnika.

IX. poglavje (čl. 160—169) govori o okrožni, srezni in občinski samoupravi, ki je v bistvu osnovana na istih temeljih kakor pri nas.

V okrožih poslujejo »poleg državnih upravnih oblastih« kot samoupravni organi: okrožne skupščine in okrožni odbori. Njihova zadača je, da delujejo v prid prosvetnih, industrijskih, prometnih, zdravstvenih in finančnih okrožnih interesov.

Občinska samouprava se vrši po občinskem sudu, občinskem odboru in občinskem zboru.

Za volilno pravico v okrožni in občinski zbor velja kakor pri skupščinskih volitvah cenzus 15 dinarjev neposrednega letnega državnega davka. Zadržanji voljo tudi tu neglede na količino davka.

Kakor pri nas so tudi v Srbiji okrožja, srezji in občine dolžne, poleg svojih poslov opravljati državne posle, ki se jim po zakonih odredijo. Tedaj tudi v Srbiji se razločuje med lastnim (domaćim in »prenesnim« delokrogom občin.

Tudi glede imovine, premoženja in dedkad veljajo ista načela kakor pri nas.

Določila X. poglavja (čl. 170—178) se nanašajo na državne finance, državno ekonomijo in državno premoženje.

Glede državnega proračuna je omeniti, da — drugače kakor v bivši Avstriji — velja tudi v Srbiji konstitucionalni princip, da srbska skupščina ne more predložiti kreditnih postavk zvišati, pač pa zmanjšati. Budžetni provizori tudi ne vsebuje, kakor je bilo to v Avstriji praksa, neomejenega pooblastila, ampak pomenja le »privremeno produženje budžeta iztekle računske godine«. Tudi velja ustavno načelo, da se ne sme nobena »penzija, milostinja ali nagrada« nakazati iz državne blagajne, ako ni osnovana na zakonu. Tudi proti temu načelu se je v Avstriji konstantno grešilo.

Od državnega premoženja se razlikuje kraljevo privatno premoženje, s katerim kralj lahko med živimi in za slučaj smrti razpolaga po določilih običnega civilnega prava. Glede tega premoženja so tudi za kralja kot obtožena pristojna redna sodišča.

Razen tega privatnega premoženja uživa pa kralj tudi ono državno premoženje, ki se mu je v to svrhu dalo na razpolago. To premoženje (večinoma nepremičnine) ostane last države. Za vzdrževanje tega premoženja mora kralj na svoje stroške skrbeti.

Glavna kontrola (računski dvor), o kateri govori v XI. poglavju (čl. 179—181) je od ministrstva neodvisna, ter sestoji iz predsednika in štirih članov. Predsednika kakor člani voli skupščina iz kandidatne liste, sestavljene po državnem svetu. Kakor državni svetniki se tudi člani in predsednik kontrole proti njihovi volji ne morejo odstraniti ali pa upokojiti. Predsednik kontrole ima čin državnega svetnika.

XII. poglavje (čl. 182—188) se nanaša na službeno pragmatiko državnega uradništva, XIII. pa na cerkev, šolo in dobrotvorne zavode (čl. 189—193).

Kralj je zaščitnik vseh priznanih veroizpovedanj v Srbiji.

Notranja uprava iztočno-pravoslavne cerkve pripada Arhijerejskemu Saboru, drugih veroizpovedanj pa njihovim duhovnim oblastvom.

Duhovne oblasti kakor iztočno-pravoslavne cerkve, tako tudi vseh drugih priznanih veroizpovedanj stoje pod nadzorom ministrstva za cerkvene posle.

Korespondenca duhovnih oblastí tako pravoslavne cerkve kakor tudi drugih veroizpovedanj s tujezemskimi cerkvenimi oblastmi, sabori in sinodami, se vrši z odobrenjem ministra za cerkvene posle.

Službenih dopisov ali naredb, ki prihajajo od duhovnih oblastev, saborov in sinod izven Srbije ne more nobena cerkvena oblast v Srbiji razglasiti in izvršiti »brez znanja in odobrenja« ministra za cerkvene posle.

VXIV. poglavju (čl. 194—199) so ugotovljena temeljna načela glede vojske, v XV. pa predpisi glede revizije ustave. Predlog, da se v ustavi nekaj izpremeni ali dopolni ali razveljači, mora staviti kralj ali skupščina. V predlogu se morajo izrecno navesti vse točke ustave, ki naj se izpremenijo, dopolnijo ali razveljačijo.

Če je predlog stavljen od kralja, se skupščina, ko se ji je predlog sporočil, razpusti in najdaljšem roku štirih mesecev pozove velika skupščina.

Če je pa predlog izšel iz skupščine in je bil od skupščine v dvakratnem glasovanju z večino vseh poslancev, kolikor jih ima skupščina, sprejet, potem se skup-

čina istotako razpusti in velika skupščina pozove ki ima edina pravico končnega sklepanja o reviziji.

V prvem kakor v drugem slučaju sme velika skupščina sklepati le o izpremeni, dopolnitvi in interpretaciji danih določil, ki so navedeni v predlogu, ki je bil povod njenega seziva. Revizija je pravomočna, če je sprejeta od večine vseh poslancev, ki imajo po zakonu sedež v skupščini in sankcionirana od kralja.

Ze ta sumaričen pregled srbske ustave svedoči, da veje v nji zares duh pravega konstitucionalizma ter da je ustava odkrit in odločen izraz istotako odkrite in odločne volje za konstitucionalno vladanje. To se kaže v določilih glede državljanstva, ki so absolutno brez pridržka in pogojev. To velja pa tudi glede dinamike reprezentativnega ustroja, ki je tako urejena, da pride narodna volja zares na celi črti do odločilne veljave, da so pa v to dinamiko vdelani oni zavori in zagozde, ki iz samega sebe in avtomatično zadržujejo, da veliki ustroj narodne svobode ne zabrede s pravega pota.

Iz jugoslovanskega sveta.

Iz seje Narodne vlade v Ljubljani, dne 18. dec. 1918. Glede dogodka v Grabštajnu dne 15. t. m. je poslala koroška deželna vlada obširno drzajavno poročilo, v katerem zavrača vso krivdo na jugoslovansko vojaštvo. Poverjenstvo za narod, obrambo bo stvar natančno preiskalo, kar zahteva tudi skupna vlada v Beogradu. O zadnji je naznanjen tudi prihod parlamentarja iz Celovca. — Odvetnikoma dr. Ferfolji in dr. Rybáru v Trstu se da poblastilo, da se dogovarjata z okupacijsko oblastjo v Trstu glede izmenjave blaga med območjem Narodne vlade SHS v Ljubljani in zasedenim ozemljem. V Trstu je na razpolago jedilno olje, kava, čokolada, kakao, riž, petrolej, sol in milo; okupacijska oblast je pripravljena dovoliti izvoz proti kompenzaciji v blagu, zlasti lesu in premogu. Izvozni družbi lesnih trgovcev »Sava« se dovoli izvoz iglastega lesa v okupacijsko ozemlje proti kompenzacijam in pod pogojem, da gre vsa kupčija preko Narodne vlade; trgovci odstopijo italijansko valuto Narodni vladi, ki kupi v zameno imenovano blago. Kompenzacijo določita sporazumno poverjenistvi za trgov in obrt in za prehrano. — Vsem aktivnim in upokojenim slovenskim učiteljem in učiteljicam iz Goriske in Gradiške, ki bivajo v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani in niso nikjer zaposleni, se izplača begunska podpora, dokler se jim ne nakaze draginska doklada. — Območje obrtnega nadzorništva za Kranjsko s sedežem v Ljubljani se raztegne na vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani. — Pri vseh obratih, ki stoje pod nadzorstvom obrtnega nadzorništva v Ljubljani, je uvesti institucijo delavskih zaupnikov, s katerimi morajo biti obrtna nadzorništva v najnižjem stiku. O notranji uredbi institucije delavskih zaupnikov izide posebna naredba. — Narodna vlada je razpravljala o sredstvih, da se dvigne nivo znanja našega dijštva, ki je med vojno zelo padel, in opozarja na potrebo, da se vzame pouk povsod nemudoma s primerno energijo v roko in se polagoma popravi zaostalost v vzgoji mladine. Stavili so se tozadevno konkretni predlogi, ki jih bo poverjenistvo za rok in bogočastje po možnosti upoštevalo.

Visokošolci, ki so primorani nadaljevati svoje študije v inozemstvu ter so navezani na podporo Narodne vlade, se pozivljajo, da takoj vložijo tozadevne prošnje pri poverjenistvu za uk in bogočastje vlade SHS v Ljubljani.

Bataljon 4. srbskega pešpolka v Ljubljani. Včeraj je prispel v Ljubljano bataljon 4. srbskega pešpolka, ki je bil doslej v Solunu. Istočasno je dopotoval iz Zagreba srbski polkovnik Milan Pribečević in šest srbskih vojaških misli.

Iz Prekmurja. Ogrski vojaški oddelki so se umaknili iz Prekmurja. Da se vzdrži red in pa še vsaj deloma madžarska nadoblast, so ustanovili različni madžarski mogotci narodne straže. Te stražarje plačujejo sami iz svojega žepa, in sicer dnevno 10—15 kron. — V Železnici županiji so ustanovili tamonjli Nemci in renegati svoj narodni svet; v odbor so izvolili ženevskega dekana Antona Gašparja, šolskega nadzornika Jurija Družnerja, odvetnika Huga Sovjaka, posestnika Alojzija Coterja in učitelja Jožefa Wilfela. — Zelo dobro bi bilo, če bi tudi naši prekmurški Slovenci ustanovili svoj narodni svet. — Ogrska vlada je izdala oklice na vse nemadžarske narode. — Nemce, Romane, Sase, Rusine, Srbe in Slovence — da naj vsak narod v svoji vasi sam odloči, v katerem jeziku se hoče poučevati v šoli in govoriti s svojim županom in notarjem. Tako hoče dati vlada volilno pravico tudi ženam, da bodo tudi one imele svojnno besedo v upravi vasi, županije in države. — Na Stefanovo bo v mestu Radgoni velik tabor prekmurških Slovencev ob 10 dopoldne v Pistorjevi vojašnici.

Podkloster na Koroškem v slovenskih rokah. Po dolgem času je zopet zaplapolala slovenska trobojnica v tem kraju. Narodni svet pod vodstvom župnika dr. Cukala je prevzel nadzorstvo nad občino in drugimi civilnimi uradi, dokler ne ukrene Narodna vlada vse potrebno, oziroma ne imenuje slovensko uradništvo. Edino zbežano je ljudstvo iz Ziljske doline, ker so mu različni nemški, oziroma nemčurški mogotci in učitelji natvezli, da spada vsa Ziljska dolina pod nemško ozemlje. Prebivalstvo je naprosilo povelstvo orožniškega oddelka pomoči. Osnovali so v Ziljski Bistrici slovensko orožniško postajo, da varuje začasno imetje Slovencev pred nemško druhaljo. Posebno zasluze v hujšanju imata učitelja z Bistrice in Gori, Slovenskega župnika so ob petih jutraj iskali z oboroženo silo, jim pa je komaj ušel. Razobesil je namreč slovensko zastavo, ki peče tukajšnje nemškutarje. Narodna vlada naj ukrene kar najhitreje, da bodo Slovenci varni na jugoslovanskem ozemlju, in naj protestira pri koroškem deželnem odboru. Enako se godi tudi v Sv. Stefanu, Brdu in drugih krajih. Krizišče Beljak naj čimprej zasedejo jugoslovanske čete, da bo tako Ziljska dolina z ostalo Jugoslavijo zvešana tudi po železnici. Treba je pomagati koroškim Slovincem in jih odrešiti jarma in hlapčevstva ter vzpodbuditi omahljivce k narodni zavedenosti. Nameščajo naj se slovenski učitelji in naj se ta mesta čimprej zasedejo. Tukajšnji nemčurji agitirajo s pojno paro proti kraljevi rodbini Karagjorgjevičev. Pravijo, da je le ta kriva vojne. Ako se tukajšnji Slovenci izrečejo za Jugoslavijo, bodo zopet poklicani pod orožje proti Italiji. Rešiti je treba zavedno ljudstvo slovenske Ziljske doline.

Italijanski ministrski predsednik Orlando.

Izmed v Italijanskem senatu znamenit govor, ki je za tistega, ki zna čitati z razumom, kaj poučen, da si more ustvariti važne zaključke. Seveda moremo mi — z ozirom na skromni obseg našega lista — podati le nekaj glavnih momentov.

Italija se nahaja — je menil g. Orlando — v položaju ladje, ki je v nevarnosti, ali se ni priplula v pristanišče, ki je ima pred seboj. Neposredne težave se v tem trenutku niso zmanjšale, marveč so se morda še povečale. Kar se tiče vprašanj mednarodnega značaja, se ne more spuščati v podrobna razpravljanja; ker ni smeti spravljati v javnost, kar se razpravlja zasebno, in ker so stremiljenja Italije podrejena kriterijem splošnega značaja, ki utegnejo prevladati na mirovni konferenci. Uverjen je na, da se ti kriteriji pravično uporabijo za Italijo.

Ta načela so načela Wilsonova, ki smo jih mi proglasili s tem, da smo očistili vojno temnih točk in jo povzdignili do najčistejših načel človečnosti. Ne more se pa vedeti, kako dolgo bomo mogli ostati zvesti tem načelom, ker utegnejo v praktičnem izvajanju naleteti na zapreke.

Glede odškodnin meni Orlando, da bi bilo krivo misliti, da je kaka sovražna država, ker je bila porušena, odvezana od odškodnine. Nekaterim poslancem, ki so dali odmeva narodnemu čustvovanju, češ, da se morajo doseči vsi neposredni cilji vojne, je zatrl g. Orlando tudi na splošno, da bodo možje, ki vladajo sedaj Italijo, tudi v teh odločilnih trenutkih znali z vsem ognjem brani vse, kar odgovarja narodnemu čustvovanju, ali pri tem se ne bodo dali nadvladovati po nespravljivosti.

Ne koristi in ni potrebno — je nadaljeval — domišljati si, da smo je mi in izključno mi izvajati zmago v tej svetovni vojni. Gotovo si moremo misliti, da bi bila usoda te vojne drugačna, če ne bi bila Italija v začetku proglasila svoje nevtralnosti, če ne bi bila potem velikodušno posredovala v uri, najbolj težki za zaveznike, če ne bi bila preprečila izrabljanja militaristične zmage nad Rusijo, prisilivši Avstro-Ogrsko, da je morala vreči svoje čete na Sočo, če ne bi bila Italija po predoru pri Kobaridu sama zadržala in odklonila silni sunek vse avstrijske vojske ter dovedla do sijajnega uspeha.

Na to je Orlando priznaval sodelovanje zaveznikov za zmago sporazuma in je nadaljeval:

Italija je danes velika država, a ne po kakih diplomatskih koncesijah, marveč, ker je dokazala sposobnost delovanja in volje, ki jo postavlja na stran največjih zgodovinskih držav. To povečanje ne more biti več predmetom razprav nikakih mirovni konferenci; ne more mu nihče oporekati, niti ga ne more manjšati.

Na to pa je izpregovoril govornik na naslov italijanskega naroda poziv, naj se ne da preobvladovati le po enom samem vprašanju, pa naj je še tako važno in more v italijanskih srcih vzbujati upravičeno najsveže čustvovanje. Italijanski narod naj pomisli, da je njegova pravica in dolžnost, da misli na življenjske koristi, dotikajoče se naravnost in v bližnjem času, da pa pri tem ne pozablja in ne prezira, da so v tem trenutku obnovljiva vse človečanstvo, in da ni le zopodprskili in teritorijalni vprašani, ki imajo sicer gotovo velike važnost za Italijo, marveč da je tu tudi čistiška in politična vredba sveta, ki mu mora tudi Italija položiti svoj davek volje in misli! Zalostna usoda je hotela, da je Italija doslej navajala svojo politiko le na uvaževanje omejenih ciljev. Sedaj, ko je dosegla, da more zapreti svoje hišo, in ko je narod dokazal, da more in zna braniti svojo stvar, proti vsakemu ogrožanju: sedaj začneja in mora začeti za Italijo čas mednarodne skupnosti povsod tam, kjer zveze gospodarskega in umstvenega značaja dovažajo Italijo v stik z drugimi narodi!

To je moja naliskrenejša želja kot državnika in Italijana. Zaupam, da jo bo narod italijanski znal ostvariti. Naši sinovi niso znali samo zmagati v strašni vojni, ampak bodo znali tudi odpreti jasne poti miru.

Aprovizorijske stvari.

Zmrznjena govedina.

Jutri, v torek, 24. t. m., se bo vršila že naznanjena prodaja zmrznjene govedine po enotni ceni K 12— kg za imovite in neimovite sloje proti predložitvi živilske izkaznice. Na vsak odmerek se dobi četrt kg mesa s priklado največ 25% kosti. Prodaja se prične ob 7 jutraj v običajnih mesnicah.

Domače vesti.

Cenzura nam je včeraj črtala konec vesti o smrti gospe Lojzke Katnikove. Izrekamo torej danes gospodu sorogu in vsi rodbini svoje najiskrenejšo sožalje!

Na sredi večer bodo gostilne odprte do 2 popoldni in enaku tudi na Silvestrov večer.

Nameste kron lire. Komisija strokovnih organizacij je objavila v včerajšnjem LAVORATORU svoj sklep, s katerim zahteva, da naj se izplačujejo plače in mezde v lirah namesto v kronah in sicer toliko lir kolikor dosedaj kron. V uvodu svojega sporočila govori komisija o težavnih živlinskih razmerah, ki so vladale v Trstu v vojnem času, zlasti zaradi popolnega pomanjkanja živil. Potem pravi, da se je s sklepom premirja vprašanje prehrane sicer obrnila na bolje, živila da prilagajajo v vedno večji množini, tako da sedaj ne povzroča več skrbí količina, pač pa previsoke cene, zlasti v primeri s plačami delavstva in nameščentstva. Menjalni ključ pri zamenjavi kron za lire je odvzel plačani zelo veliko njihove vrednosti. Dočim so bile pred vojno v Trstu povprečne plače višje od plač v vseh velikih italijanskih mestih, so danes povprečne plače v Trstu nižje kakor povsod drugod. Delavci, ki služijo po 10 K na dan, dobivajo danes štiri lire, in teh je največ. Tudi delavci, ki so si potom svojih organizacij pribrili višje plače, 20 ali 25 kron na dan, so danes vsled menjalnega ključa plačani po 8 ali 10 lir na dan. Dočim v Milano, Torinu, Firenci kvalificirani delavci služijo danes 10 do 20 lir na dan, dobiva v Trstu najbolj kvalificirani delavec 5, 6, 7 lir! Plača, kakor jo dobiva delavec danes v Trstu ne zadostuje niti za nakup živil aprovizorijske komisije. Kako naj si nabavlja potem vse ostalo, kar je treba za življenje. Delavstvo v Trstu je upalo, da se potem, ko mine prvi trenutek velike negotovosti, ukrene kaj pa-

metnega v izogib realnega skrčenja temeljne plače. Toda ni se zgodilo tako, temveč je zamenjava kron za lire postajala vedno pogubnejša. Prej se je dajalo 60 lir za 100 K, sedaj se jih daje samo 40. Da se bolje pojasni vsa težavnost položaja, v katerem se nahaja sedaj ubožno ljudstvo, zadostuje dejstvo, da svoji vpoklicancev, ki so doslej dobivali K 1'80 podpore na dan, sedaj na podlagi menjalnega ključa dobivajo 74 centesimov, torej veliko manj kot svoji vpoklicancev v drugih mestih v Italiji. Enako se more reči za begunce in rodbine v inozemstvu zadržanih mornarjev. Zato zahteva komisija, da naj se izplačujejo plače v lirah, toda lira za krono. Komisija pravi: Zahtevana izpremenba je nujno potrebna, v izogib neznoznega osiromašenja delavskih mas, v preprečitev popolnega uničenja tolikega uboega ljudstva, ki je moralo doslej vse žrtvovati za vojno. Komisija predloži vladi, občini in Zvezi delodajalcev tozadevno spomenico, sklicujoč se, da je tak ukrep v korist ne samo delavstvu, temveč vsemu mestu. — Res je tako. Strinjamo se v polni meri.

Darovi.

— V počestčenje spomina umrle gospe Marije Sedevič daruje P. Fonda 30 K za roj. C. M. podružnico. — Denar hrani uprava.

Zlatarnica G. PINO Zdravnik dr. J. Čermák

v Trstu se nahaja na Korzu v Trstu, ul. delle Poste št. 15 (bivša zlatarnica G. Zorcovita & Figlio) Izziranje zobov brez bolečin. Velika izbira srebrnih in zlatih ur, uhano, veržice itd. Plombiranje. Umetni zobje.

Zlato, srebro in dragulje Dr. Mraček

Zdravnik, Trst, Corso 24, kupuje po najvišjih cenah v Od 9 12 dop. in od 2 6 dobroznana urarna in zlatop Brezbolestno izdiranje tarna A. POVH v Trstu Trg zob, plombran o in umetni Stare mitnice (Banina cerkev 3) zobje.

Izhorno belo istrsko vino se dobi v vsaki množini pri RUDOLFU MALALANU na Opčinah št. 386.

Novo pogrebno podjetje — Trst

Corso 47 (pri Trgu Piazza della Legna) Tel. 1402

Preskrbuje vsakovrstno pogrebe, prevoz mrtličev na vse kraje države. Zaloga in razprodaja mrtvaških predmetov, krst iz kovine in vsakovrstnega lesa v raznih oblikah, vencev, sveč itd. po raznih cenah. Skladišče v lastnih prostorih via della Tesa 31. — Brzjava: Novo pogrebno podjetje — Trst.

Novo skladišče.

Veliko skladišče klobukov dežnikov, belih in pisanih srajc, platna, žepnih robcev, : : : moških nogavic itd. itd. : :

K. CVENKEL, Trst, Corso št. 28

: Cene zmerne. Postrežba točna. : Narodna trgovina. — Narodna trgovina.

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu

Ulica Caserma št. 11. Uradne ure od 9-1.

Kupuje in prodaja vrednostne papirje vake vrste, srečke, tuje zlate in papirne no ce in devize.

Daje predume na vrednostne papirje in blago in izvršuje vse v bančno stroko spada oče tranzakcije.

Vloge na knjižice obrestuje 4 % netto. Vloge na tekoči in žiro-račun najboljše po dogovoru.

JADRANSKA BANKA

— TRST —

Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9.

Podružnice: Dunaj, Dubrovnik, Kotor, Ljubljana, Metković, Opatija, Split, Šibenik, Zadar. Ekspozitura: Kranj.

Obavlja vse v bančno stroko spada dajoče posle.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun

33 v lirah in kronah 21

po najkulantnejših pogojih.

— Uradne ure blagajne od 9 do 14. —